

ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ, ВЧИНЕНИХ СПОСОБОМ, НЕБЕЗПЕЧНИМ ДЛЯ ЖИТТЯ БАГАТЬОХ ОСІБ

Невгад Віталій Вікторович - здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ (м. Харків, Україна)

УДК 343.98

В статье автором определены и раскрыты организационно-тактические особенности проведения осмотра места происшествия при расследовании умышленных убийств, совершенных способом, опасным для жизни многих лиц. Констатируется, что в уголовном производстве по данной категории преступлений осмотр места происшествия имеет специфическую цель – установить и зафиксировать, что способ совершения убийства действительно был опасным для жизни многих лиц, а не общественно опасные последствия вызваны в результате преступной небрежности. Предложен соответствующий алгоритм действий следователя.

Ключевые слова: криминалистическая методика, осмотр места происшествия, уголовное производство, досудебное расследование, умышленное убийство, расследование убийств.

În articol, autorul a identificat și a dezvăluit trăsăturile organizaționale și tactice ale inspecției scenei în timpul anchetei asupra crimelor premeditate comise într-un mod periculos pentru viețile mai multor oameni. Sa constatat că în cadrul procedurilor penale pentru această categorie de infracțiuni, inspecția scenei unui incident are un scop specific - de a stabili și de a fixa că metoda de săvârșire a crimei este într-adevăr periculoasă pentru viețile multor oameni ci nu consecințe sociale periculoase cauzate de neglijență criminală. Este propus un algoritm corespunzător pentru acțiunile investigatorului.

Cuvinte cheie: metodologia criminalistică, inspecția scenei incidentului, procedurile penale, cercetarea pre-proces, crima premeditată, investigarea crimelor.

In the article, the author identified and disclosed the organizational and tactical features of the review of the crime scene during the investigation of premeditated murders committed in a manner dangerous to the lives of many people. It was stated that in this case the review of the crime scene has a specific purpose - to establish and fix that the method of committing the murder was indeed dangerous to the lives of many people, and not socially dangerous consequences caused by criminal negligence. An appropriate algorithm for the actions of the investigator is proposed.

Keywords: criminalistic methods, review of the crime scene, criminal proceedings, pre-trial investigation, murder, investigation of murders.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку нашої держави дедалі більше уваги приділяється безпеці суспільства й особи, дотриманню прав і свобод людини, адже в ст. 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторкан-

ність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Водночас посиленню кримінологічної обстановки та вчиненню умисних вбивств сприяють бойові дії на сході країни, внаслідок чого у країні збільшилось використання вибухових речовин і пристроїв,

зброї тощо. У період 2013 – 9 місяців 2018 року органами досудового розслідування Національної поліції за фактами умисних убивств, у тому числі способом, небезпечним для життя багатьох людей, зареєстровано та розслідувалось 9909 кримінальних проваджень. Проте, як показує практика, під час розслідування умисних вбивств, вчинених способом, небезпечним для життя багатьох осіб, виникають певні труднощі, з огляду на що збереження слідової картини набуває важливого значення. Саме тому проведення огляду місця події, в ході якого виявляють і вилучають сліди вчиненого злочину, встановлюють обставини, що мають значення для кримінального провадження, є запорукою подальшого розслідування вказаної категорії проваджень. Відтак, розгляд тактичних особливостей проведення огляду місця події за даним різновидом убивств є важливим науковим завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Загальним теоретичним і прикладним аспектам огляду місця події приділено значну увагу в науковій літературі. Досліджувались також і тактичні особливості огляду місця події під час розслідування окремих видів убивств та інших насильницьких злочинів. Зокрема, В.Г. Дрозд з'ясувала та розкрила організаційні та тактичні аспекти огляду місця події при розслідуванні умисних тяжких тілесних ушкоджень; Ю.П. Приходько виокремила особливості тактики огляду місця події, пов'язаного з вибухами; М.Л. Цимбал розкрив тактичні питання огляду місця події при розслідуванні пожеж; Р.Х. Бічурин розглянув особливості огляду місця події при розслідуванні умисних убивств з хуліганських мотивів; О.В. Крижановська вивчила особливості розслідування замовних вбивств, вчинених на побутовому ґрунті; А.І. Кунтій дослідив особливості огляду місця події при розслідуванні умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання. Натомість, наразі в науковій літературі відсутні дослідження, присвячені тактичним особливостям проведення огляду місця події при розслідуванні вбивств, вчинених способом, небезпечним для життя багатьох осіб.

Метою цієї статті є визначення тактичних особливостей проведення огляду місця події при розслідуванні вбивств, вчинених способом, небезпечним для життя багатьох осіб.

Виклад основного матеріалу. Тактика огляду місця події, пов'язаного із вчинення умисного вбивства способом, небезпечним для життя багатьох осіб, нерозривно пов'язана і підпорядковується загальним правилам огляду, при цьому має свої особливості, зумовлені способом його вчинення. Варто мати на увазі, що в наказі МВС України від 7 липня 2017 року № 575 передбачено, що в апаратах ГУНП для оперативного виїзду на місце вчинення вбивств з обтяжливими обставинами чи кримінальних правопорушень проти особи, що викликали суспільний резонанс, створюються постійно діючі слідчо-оперативні групи, які очолюють слідчі спеціалізованих підрозділів розслідування кримінальних правопорушень проти особи слідчого управління ГУНП. При цьому, у ГУНП, у яких у складі слідчих управлінь (відділів) відсутні спеціалізовані підрозділи з розслідування кримінальних правопорушень проти особи, до складу слідчо-оперативної групи залучається слідчий, який спеціалізується на розслідуванні таких кримінальних правопорушень. До складу цих груп включаються працівники підрозділів кримінальної поліції, інспектори-криміналісти (техніки-криміналісти), а також за необхідності працівник підрозділу оперативно-технічних заходів, психолог, інші працівники поліції відповідної кваліфікації.

У криміналістиці весь процес проведення огляду місця події, зокрема з моменту прийняття рішення про проведення й до ознайомлення учасників про його результати, поділяють на три етапи: підготовчий, робочий (дослідницький), завершальний (прикінцевий). Незважаючи на те, що такий поділ здебільшого має умовний характер, але все ж таки є важливим з погляду організаційності роботи особи, яка його проводить, та забезпечення реалізації загальних положень тактики огляду, зокрема правильності та послідовності виконання дій та їх якості. Таким чином, з прийняттям рішення про проведення огляду місця події розпочинається підготовчий етап, основним

завданням якого є інформаційно-тактичне і матеріально-технічне забезпечення його проведення [1, с. 187]. При цьому, підготовчі дії, пов'язані з оглядом місця події, складаються з двох етапів: дії до виїзду на місце події та дії після прибуття на місце.

До підготовчих дій до виїзду на місце події належать такі: вжиття заходів щодо охорони місця події та надання допомоги потерпілим (через органи поліції або адміністрацію установи); забезпечення безпеки громадян на ділянках, які межують із місцем події; підготовка необхідних науково-технічних засобів; визначення кола осіб, які братимуть участь в огляді, згідно з характером злочину (судово-медичний експерт, експерт-криміналіст, кінолог); вирішення питань про запрошення понятих тощо [2, с. 220–221; 3, с. 335; 4, с. 275]. Зважаючи на те, що досліджуваний вид злочину вчиняється способом, який є небезпечним для життя багатьох осіб, на цьому етапі важливо отримати якомога більше інформації, що дасть змогу визначитися з: а) об'єктом огляду; б) кількістю слідчих, оперативних працівників, експертів і спеціалістів, яких слід залучити; в) криміналістичною технікою та пошуковими приладами, що бути застосовуватися; г) заходами безпеки.

Після прибуття на місце події слідчий, прокурор вживає таких заходів: упевнюється в наданні допомоги потерпілому; за наявності підстав інформує уповноваженого працівника чергової частини про залучення додаткових сил і засобів для фіксування всіх обставин учиненого кримінального правопорушення проводить коротке опитування свідків; дає доручення працівникам поліції щодо проведення необхідних оперативно-розшукових заходів; усуває з місця події сторонніх осіб; визначає функції кожного учасника огляду [2, с. 220–221; 3, с. 335; 4, с. 275].

Підготовчий етап проведення огляду місця події під час розслідування вбивства, вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб, завершується розподілом обов'язків між усіма особами, які братимуть участь у проведенні огляду місця події, з метою чого слідчий має роз'яснити їх та провести відповідний інструктаж.

Після цього розпочинається робочий етап огляду місця події, який складається з орієнтуючого та детального огляду. Орієнтовний огляд проводиться з метою визначення меж і способу його проведення, вибору якнайкращої позиції для здійснення фотографування. Тобто орієнтовний огляд спрямований на визначення послідовності проведення даної слідчої дії, з огляду на що слідчому доцільно зробити необхідні нотатки про обстановку та осередок учинення злочину, визначитися з об'єктами, які потрібно оглянути та вилучити. Не менш важливими є й такі організаційно-підготовчі заходи, як: урахування характеру місцевості та інших факторів, які можуть вплинути на порядок місця події і пересування учасників огляду; проведення дій, спрямованих на збереження слідів на місці події; вирішення питання про застосування технічних засобів, які доцільно використовувати на місці події [5, с. 90–91]. Отже, слідчому варто мати уяву про: межі та об'єкти огляду; в якому порядку буде здійснюватися огляд; які будуть застосовуватися науково-технічні засоби; яких спеціалістів, експертів слід залучити для огляду й надання консультативної допомоги під час складання протоколу, додатків до нього, вилучення та упакування об'єктів і слідів. Зазначене забезпечить швидкість та повноту проведення детального огляду.

Крім того, виходячи з наявної обстановки огляду, слідчий повинний дати вказівку огородити місце огляду сигнальною стрічкою або захисним прикриттям та здійснювати безперервний відеозапис. Під охорону доцільно брати дещо більшу територію, ніж та, на якій є очевидні сліди події злочину. Виходячи із цього, потрібно включати в масштаби огляду території підходу і відходу злочинця з місця події [6, с. 293]. Наприклад, якщо досліджуваний нами вид злочину вчинено із застосуванням вибухового пристрою або шляхом підпалу, слідчий повинен забезпечити охорону місця події та до приїзду вибухотехніків, пожежних не розпочинати огляд.

Як свідчить практика, трапляються випадки, коли слідчі допускають прорахунки під час визнання меж місця події. Ці межі можуть бути досить чіткими у тих випадках, коли події роз-

гортались чітко в одному місці, наприклад, у випадку вбивства, що відбулось у квартирі багатоквартирного будинку, місце події буде обмежене межами цієї квартири. При масштабних подіях місце події може становити площу в десятки гектарів землі. Отже, точні природні межі місця події можуть бути встановлені не завжди, у таких випадках їх встановлюють штучно, наприклад, радіусом двісті метрів навколо трупа, виявленого у лісовій місцевості, тощо [7, с. 144].

На детальному (або динамічному) етапі об'єкти ретельно оглядаються і при необхідності зрушуються з місця та перевертаються, що дає змогу виявити та вилучити сліди злочину, а також зафіксувати інші відомості, які мають значення для кримінального провадження. Відтак, детальний (динамічний) огляд – це огляд, під час якого на місці події детально вивчають окремі об'єкти та їх групи. Мета цього огляду – виявити, вивчити і підготувати до вилучення сліди та речові докази, встановити та зафіксувати окремі деталі обстановки місця події – особливо такі деталі, що пояснюють механізм події, перебіг злочину, що вивчається [6, с. 294].

Важливе значення має вибір методу проведення огляду місця події, який залежить від того, яке саме приміщення чи ділянка місцевості буде оглядатися (невелика чи велика). У першому випадку огляд можна провести, використовуючи ексцентричний метод огляду, тобто рух по спіралі від центру до периферії. У другому випадку більш доцільно використати лінійний (або фронтальний) метод, тобто визначити умовну лінію й рухатися по ній від одного кінця приміщення до іншого, що дозволить описати й зафіксувати всі необхідні сліди злочину. Разом з цим, у криміналістичній літературі також розглядаються такі методи огляду місця події, як суб'єктивний та об'єктивний. Під час огляду місця події суб'єктивним методом слідчий немовби йде по шляху злочинця – суб'єкта злочину, досліджуючи лише ті місця та об'єкти, де міг проходити злочинець і до яких він міг торкатися. Фактично такий метод огляду можна назвати вибіркоvim оглядом окремих елементів місця події. Під час застосування об'єктивного методу місце події огля-

дається все повністю, незалежно від шляхів переміщення злочинця. Це – суцільний огляд усіх елементів огляду місця події [8, с. 165].

У ході огляду місця події за фактом учинення вбивства способом, небезпечним для життя багатьох осіб, більш доцільним видається обрання об'єктивного методу огляду, що обумовлено такими чинниками. По-перше, наявністю ускладненої для сприйняття і дослідження обстановки у зв'язку з руйнуванням, пошкодженням або знищенням об'єктів внаслідок вибуху чи підпалу, а також внесенням змін в обстановку дій груп з розмінування, пожежних та інших служб. По-друге, характером слідів вибуху або підпалу, засобів їх учинення, які підлягають виявленню і вивченню, а також особливими методами роботи на місці вибуху, підпалу, вилучення об'єктів і зразків для встановлення природи вибуху, підпалу та їх обставин [9].

Якщо вбивство було вчинено із застосуванням гранати, то в обов'язковому порядку необхідно вилучити її металеві фрагменти (уламки) та металеве кільце (чеку). При цьому, варто звертати увагу, що уламки при розльоті впроваджуються в такі об'єкти, як дерев'яний паркан, дерева, віконні рами тощо. Для їх вилучення необхідно застосовувати пилки, стамески та інші інструменти. Часто предмети, розташовані поблизу центру вибуху, куди могли потрапити осколки, настільки деформовані, що візуально визначити наявність у них уламків неможливо. У цьому випадку треба використовувати рентгенівську апаратуру. У процесі збору фрагментів необхідно описати їх зовнішній вигляд, номер квадрата, де виявлено об'єкт, а також матеріал, товщину перепон, які вони пробili, або глибину впровадження фрагментів в перешкоду [10, с. 29-30]. Після цього вони мають бути упаковані належним способом, що дозволить уникнути їх пошкодження та неконтрольованого доступу до них. З цією метою на кожний вилучений об'єкт додається бирка, яка має бути посвідчена відповідними написами і підписами осіб, які брали участь у огляді, а також скріплюється печаткою відповідного органу, про що зазначається в протоколі.

При виявленні слідів, які мають чи можуть мати відношення до вибуху, їх фіксація у протоколі огляду місця події і додатках до нього здійснюється не лише із зазначенням виду, форми, розмірів слідів, напрямку їх утворення, локалізації й орієнтації щодо епіцентру вибуху, а й з обов'язковою прив'язкою до нерухомих оточуючих об'єктів. Описуючи ушкодження, відмічають їх вид (пробоїна, вм'ятина), розміри, форму, вивертання крайових ділянок, місце розташування. Вказують відомості про пошкодження на предметах, що оточують місце події; наявність чи відсутність воронки та її параметри: діаметр, глибина, матеріал, на якому утворилась воронка (грунт, асфальт, залізобетон, деревина тощо); руйнування скла у вікнах (повне чи часткове) та відстані цих вікон від місця вибуху; сліди вибуху на предметах (наявність кіптяви, характер та інтенсивність її розподілу тощо) [11].

Повнота проведення огляду та інформативність вилучених слідів продуктів вибуху залежать від наявності спеціальних знань про ознаки відображення вибуху в слідах і особливостей їх виявлення, що ґрунтуються на розумінні процесів вибухового перетворення та інформації про ймовірний склад його продуктів. Зважаючи на термодинамічні основи вибухового перетворення, існують характерні особливості виявлення, фіксації та вилучення слідової інформації. Порядок і якість цієї роботи багато в чому визначаються проведенням у процесі огляду попереднього оперативного дослідження. Дослідженню підлягають об'єкти носії слідів-нашарувань можливих продуктів перетворення вибухових систем, тобто об'єкти, які могли сприйняти й забезпечити зберігання «частинок» вибухової речовини та продуктів її перетворення. «Частинка» в цьому розумінні визначає певну одиницю маси речовин, що залишилися/утворилися під час вибуху та розлетілися під дією детонаційної хвилі. У зв'язку з цим пошук слідів вибухових речовин складається з декількох етапів: пошук «частинок» вибухових речовин, що не піддалися вибуховому перетворенню («незмінені частинки» вибухової речовини); визначення основної вибухової речовини; виявлення ймовірних компонентів заряду вибухової речо-

вини; дослідження фонових забруднень [12, с. 323–324, 326].

Якщо вбивство вчинено шляхом підпалу приміщення, то здебільшого діяльність слідчого розпочинається з динамічного етапу, зокрема шляхом пошуку його осередку. Початок з динамічної стадії являє собою основну відмінність огляду місця події при пожежах від оглядів, що застосовуються при розкритті інших злочинів, де вони починаються зі статичної стадії, тобто з дослідження об'єктів у нерухомому стані. У свою чергу у випадку огляду місця пожежі статична стадія огляду починається вже після ліквідації пожежі. На цій стадії слідчий за участю спеціалістів знайомиться з пожежно-технічною характеристикою об'єкта, навколишньою територією. Необхідно звернути увагу на взаємне розташування предметів, згорілих та обгорілих залишків з метою встановлення осередку пожежі [13, с. 147–148].

Підчасогляду місця пожежі в обов'язковому порядку проводиться відбір зразків кіптяви, речі або їх фрагменти, на яких ймовірно зберігаються сліди запалювальної суміші (наприклад, суміші нафтопродуктів з доданим до неї лугом). Серед таких речей – пляшки (їх фрагменти), на яких можуть залишитися сліди пальців рук, нафтопродуктів; фрагменти гніту (звичайна тканина, за допомогою якої ініціюють горіння суміші), каністри та ін. Для якісного огляду місця пожежі обов'язкова участь у ньому спеціаліста-пожежника. Зокрема, це дає можливість отримати вже після первинного огляду відповіді на питання, які цікавлять слідство: про осередок возгоріння, речовину (суміш), яку використовували для підпалу, і що свідчить про навмисні дії та інше [9].

Спеціаліст-геодезист може зробити масштабну зйомку як уражених пожежею об'єктів, так і прилеглих до них будівель, споруд, шляхів, ліній електропередачі тощо. Виготовлена ним масштабна зйомка місця пожежі з орієнтуванням за частинами світу, була приєднана до протоколу огляду і разом з метеозведенням про силу й напрямок вітру використана у якості вихідних даних при вирішенні комісійною пожежно-технічною експертизою питання про шляхи поширення пожежі. Крім того, масштабна зйомка використовувалась у ході роз-

слідуювання для визначення відстаней, з яких спостерігали пожежу свідки і на яких були розташовані пожежні машини, а також для з'ясування інших даних, необхідних для встановлення осередку пожежі [13, с. 149].

Щодо виявленого на місці вибуху чи підпа-лу трупа необхідно точно зафіксувати його по-ложення не лише щодо нерухомих орієнтирів, а й, насамперед, епіцентру вибуху (воронки). Огляд трупа необхідно провадити з участю судово-медичного експерта. Якщо під час ви-буху загинуло кілька людей, точно фіксується положення кожного трупа щодо епіцентру, а також відірваних частин тіла й одягу, що на-далі допоможе визначити взаємне положення всіх постраждалих у момент вибуху, а іноді й з'ясувати обставини застосування вибухового пристрою [11]. При цьому необхідно враховува-ти, що найчастіше поза трупа на момент огляду вже змінена, що пов'язано, як правило, із спро-бою надання медичної допомоги (для загиблих на пожежі характерна поза «боксерів»). Після фіксації пози трупа відзначаються дані про стать, вік, зріст, статуру, харчування, волосся на голові, очі, ніс, вуха, рот, зуби, відмічаючи їхні особливості. Далі слід провести ретельний огляд одягу, звертаючи увагу: з чого складаєть-ся й чи у належному стані; наявність на ньому слідів крові й інших виділень людини, сторон-ніх плям та їх локалізація; пошкодження одягу (зокрема, вказують на наявність характерних ознак вхідних і вихідних отворів: останнє – при наскрізних вогнепальних пораненнях); форму і випинання країв пошкоджень в одязі, а також порошинок, які не згоріли, кіптяви, осколків, куль; оглядається вміст кишень (звертається увага на документи, записи, які можуть надати дані щодо особи вбитого) [9; 14, с. 383].

Аналіз практики свідчить, що характер ушкоджень, виявлених на тілі трупа внаслі-док вибуху, різноманітний, оскільки залежить від сили вибуху, виду й типу вибухового при-строю. Особливістю поранень у результаті ви-бухів боєприпасів чи вибухових пристроїв є їх численність – осколками може бути уражено майже всю поверхню тіла людини, звернену до місця вибуху. При цьому мають місце різ-номанітні й у великій кількості ушкодження голови, тулуба, кінцівок, чий форма і розмір

залежать від величини та особливостей оскол-ків. Осколочні поранення інколи нагадують рубані рани, проте не мають гладкої поверхні і рівних країв. Диференціацію осколочних по-ранень від поранень гострою зброєю здійсню-ють за особливостями ушкодження кісток. У разі збільшення відстані від постраждалого до центру вибуху наслідками дії останнього можуть бути дрібні садна, поверхневі рани, в яких трапляються і металеві частки вибухово-го пристрою. Характер пошкоджень одягу, в який одягнуто особу, що перебувала на місці вибуху, також багато в чому визначається її дистанцією від вибуху. На невеликій відстані від осколків снаряду на одязі утворюються по-шкодження, що нагадують кулеві. Якщо одяг перебував у зоні дії продуктів вибуху, то ви-никають ділянки значних пошкоджень, сліди кіптяви, обгорання, обпалювання. Сліди по-шкоджень на одязі слід зіставляти із слідами ушкоджень на тілі потерпілого від вибуху [15, с. 155].

У процесі огляду місця вбивства, вчи-неного із застосуванням зброї та вибухових пристроїв, слідчий проводить цілеспрямован-ий пошук як місць ймовірного перебування тих, хто стріляв або ініціював дію вибухового пристрою, так і балістичних об'єктів-носіїв, у тому числі і самої вогнепальної зброї, залиш-ків вибухових пристроїв. У першому випадку це робиться шляхом ретельного огляду місць, зручних для ведення стрільби (захищених від стороннього погляду), а також місць виявлен-ня слідів взуття, недокурків, запобіжних чек гранат, корпусів відстріляних одноразових ручних гранатометів, інших предметів (біно-клі, рації), а також за характером розкиду гільз автоматичної зброї або шляхом візування за кульовими ушкодженнями у нерухомих пере-понах. У другому випадку – переважно здій-снюється пошук на шляху відходу злочинців (з урахуванням показань очевидців, а також ре-зультатів застосування службово-пошукового собаки) [16, с. 379]. З цією метою під час огляду слідів застосування вогнепальної зброї, спеці-аліст-баліст, який бере участь у слідчій дії, що надасть змогу зробити попередній висновок про застосування в різних місцях одного й того ж екземпляра зброї. Крім того, спеціаліст може

допомогти у встановленні місця, з якого проводилася стрілянина (за місцем знаходження гільз, візуванню по ушкодженням, залишеним в результаті влучення куль у нерухомі перешкоди та ін.). У такому разі на встановленому місці також можна знайти стріляні гільзи, сліди ніг, біологічні речовини та інше [9].

На завершальному етапі огляду місця події підбиваються підсумки й оцінюються отримані результати з метою перевірки того, чи всі завдання огляду виконані. Це дає змогу слідчому ліквідувати недоліки огляду, які згодом не можна буде виправити. У цей час слідчий здійснює такі дії: 1) завершує складання протоколу, за необхідності складає план чи схему; 2) перевіряє, чи всі виявлені об'єкти, сліди та інші речі описані в протоколі; 3) упаковує вилучені об'єкти, сліди; 4) уживає заходів для збереження тих об'єктів, що мають доказове значення, але їх неможливо чи недоцільно вилучати з місця події; 5) ознайомлює зі змістом протоколу огляду його учасників і вживає заходів щодо задоволення заяв і прийняття зауважень, які від них надійшли [17, с. 314].

Насамперед, протокол огляду місця події має містити повне та об'єктивне викладення всього, що фіксується, з тим, щоб можна було на його підставі отримати чітку уяву про обстановку місця події; містити опис усіх предметів і слідів, які виявлені на місці події та можуть мати значення для провадження; мати дані, викладені так, щоб за необхідності їх можна було використати для реконструкції місця події.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що огляд місця події під час розслідування умисного вбивства, вчиненого способом, небезпечним для життя багатьох осіб, має особливо важливе значення, оскільки: 1) є невідкладною та невід'ємною слідчою (розшуковою) дією, зволання з якою може призвести до втрати слідів злочину, зміни обстановки, речових доказів та інших відомостей; 2) фіксація на місці події дійсної обстановки шляхом особистого її сприйняття надасть можливість слідчому, прокурору ствердити, що вбивство було вчинено способом, який небезпечний для життя багатьох осіб, а отже, й внести до ЄРДР попередню кваліфікацію, пе-

редбачену п. 5 ч. 2 ст. 115 КК України; 3) має специфічну мету – встановити й зафіксувати, що спосіб вчинення вбивства дійсно був небезпечним для життя багатьох осіб, а не суспільно-небезпечні наслідки спричинено у результаті злочинної недбалості. Тобто слідчий, прокурор, дослідивши матеріальну обстановку місця події та оцінивши її, мають дійти до висновку, що було вчинено саме вбивство і в спосіб, небезпечний для життя багатьох осіб.

Література

1. Книженко С.О. Особливості огляду місця події при розслідуванні незаконного видобування корисних копалин. *Форум права*. 2010. № 3. С. 186–190.
2. Криміналістика: [підруч. для студентів юрид. спец, вищих закладів освіти] / В.М. Глібоко, А.Л. Дудніков, В.А. Журавель та ін.; за ред. В.Ю. Шепітька. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. 684 с.
3. Криміналістика: підручник / В.В. Пясковський, Ю.М. Чорноус, А.В. Іщенко, О.О. Алексєєв та ін. К.: «Центр учбової літератури», 2015. 544 с.
4. Мороз І. Участь патрульних поліції в огляді місця події. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 274–277.
5. Степанов В. В. Современные проблемы осмотра места происшествия. *Сборник материалов Международной научно-практической конференции «Влияние идей И. Н. Якимова на развитие современной криминалистики»*, посвященной 130-летию со дня рождения И. Н. Якимова. М., 2014. С. 86–91.
6. Маркусь В.О. Криміналістика. Навчальний посібник К.: Кондор, 2007. 558 с.
7. Цимбалюк В. І. Процесуальний порядок огляду місця події. *Юридичний вісник*. 2014. Вип. 4. С. 144–147.
8. Криміналістика: [навч. посіб.] / Р.І. Благута, Р.І. Сибірна, В.М. Бараняк та ін.; за заг. ред. Є.В. Пряхіна. К.: Атіка, 2012. 496 с.
9. Бояров В.І., Глінська-Тарасова Н.В. Деякі питання організації і тактики огляду місця події під час розслідування масових заворушень. *Часопис Академії адвокатури України*. № 1 (22) 2014. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_

FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Chaa_u_2014_1_3.pdf.

10. Дії учасників слідчо-оперативної групи на місці події, пов'язаної з вибухом: метод. рек. / Я.В. Фурман, Ю.П. Приходько, М.В. Нечеснюк, Н.В. Харечко. К.: Нац. акад. внутр. справ, УкрДГПІ. 2018. 45 с.

11. Криміналістика: підруч. / Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель [та ін.]: за ред. В. Ю. Шепітька. 5-те вид. переробл. та допов. К.: Ін Юре, 2016. 640 с.

12. Івасишин Т. М., Остапюк Ю. М. Особливості дослідження місця вибуху з метою ефективного пошуку вибухової речовини, продуктів її перетворення та криміналістична інтерпретація результатів їх дослідження. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2009. Вип. 9. С. 319-327.

13. Цимбал М. Проблеми провадження огляду місця події при розслідуванні пожеж. *Вісник Академії правових наук України*. 1998.- № 2 (13). С. 146-151.

14. Судова медицина: підручник для ВНЗ / за заг. ред. Герасименка О.І.: Вид. третє, переробл. доповн. К: КНТ, 2016. 630 с.

15. Експертизи у судочинстві України: наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В.Г. Гончаренка, І. В. Гори. К.: Юрінком Інтер, 2015. 504 с.

16. Криміналістика. Академічний курс: підручник / Т.В. Варфоломеева, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров [та ін.]. К.: Юрінком Інтер, 2011. 504 с.

17. Криміналістика: підручник / за заг. ред. Є.В. Пряхіна. 3-тє вид., переробл. та допов. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 948 с.

Nevgad V.V.

Features of the inspection of the scene during the investigation of premeditated murders committed in a manner dangerous to the lives of many people

The article defines and discloses the organizational and tactical features of the survey of the place of the incident during the investigation of in-

tentional murders committed in a manner dangerous to the lives of many individuals. It was stated that the review of the place of the crime in this category of crime has a specific purpose - to establish and record that the method of murder was indeed dangerous to the lives of many, and not the socially dangerous consequences caused by criminal negligence. An appropriate algorithm for investigator actions is proposed.

It was established that conducting a review of the place of the event, during which the traces of the crime are detected and seized, establish the circumstances relevant for the criminal proceedings, is the key to further investigation of the category of proceedings.

It is determined that the report of the review of the place of the event must contain a complete and objective statement of all that is recorded, so that on its basis could be obtained a clear idea of the situation of the scene; contain a description of all items and traces that are detected at the scene and may be relevant for the proceedings; have the data set out so that if necessary they could be used to reconstruct the place of the event.

It is proved that the review of the place of the incident during the investigation of a deliberate murder committed in a manner dangerous to the lives of many persons is of particular importance since: it is an urgent and inalienable investigative (search) action, delaying which can lead to the loss of traces of a crime, changes in the situation, material evidence and other information; fixing on the scene the actual situation by personal perception will enable the investigator, the prosecutor to assert that the murder has been committed in a way that is dangerous to the lives of many persons. The investigator, the prosecutor, after investigating the material situation of the place of the event and evaluating it, must conclude that the assassination was committed and in a way that is dangerous to the lives of many people.

Keywords: criminalistic methods, review of the crime scene, criminal proceedings, pre-trial investigation, murder, investigation of murders.